

Foru Lege 6/2000, uztailaren 3koa, bikote egonkorrentzako berdintasun juridikoari buruzkoa

Elsa Sabater Bayle

Aurkibidea

I. LEGE BERRITZAILEA, POLEMIKOA, ETA TEKNIKOKI AKASTUNA. II. ERATZEA ETA EGIAZTATZEA. III. HARREMANA DESEGITEA. IV. BIKOTE HARREMANAREN EDUKIA: 6/2000 FORU LEGEAK NAFARROAKO BIKOTE EGONKORREI AITORTZEN DIZKIEN FAMILIA- ETA OINORDETZA-ESKUBIDEAK. 1. Adingabekoen adopzioa. 2. Bizikidetzaren arautzea (rectius: harremanak irauten duen bitartean gastu komunitararako ekarpena egiteko erregimena). 3. Kontentsazioak, harremana hausten bada: aldiaren aldiko pentsioa eta desorekatutako kontentsazioa. 4. Oinordetza-eskubideak. V. BIBLIOGRAFIA.

I. LEGE BERRITZAILEA, POLEMIKOA, ETA TEKNIKOKI AKASTUNA

Bikote egonkorrentzako berdintasun juridikoari buruzko uztailaren 3ko 6/2000 Foru Legea (FL) hirugarrena da errealitate sozial hau arautu duten arau autonomikoen zerrendan. Errealitate hori ez dago jasota Espainiako Kode Zibilean ezta Erregistro Zibilaren legedian ere, nahiz eta berriki erreformatu den. Lege honen aurrekoak Kataluniako eta Aragoiko legeak izan ziren. Horiek, aldatu ondoren, integratuta daude gaur egun indarrean dauden eta dagozkien familia eta herentziari buruzko kodifikazioetan (II. Liburua, 234-1etik 14ra bitarteko artikulua eta IV. Liburua 442-3tik 7ra bitarteko artikulua; Aragoiko Foru Zuzenbidearen Kodea, 303tik 315era bitarteko artikulua); aldiz, Nafarroan gaiak lege berezi batean jasota jarraitzen du. Izatezko bikoteei buruzko zenbait lege –esaterako, ekainaren 25eko Euskal Zuzenbide Zibilar buruzko 5/2015 Lege berriak, zeinaren bigarren xedapen gehigarriak aldatu egiten baitu maiatzaren 7ko Euskadiko izatezko bikoteak arautzeko 2/2003 Legea– jarraitzen duten beste aukera hau mantentzen da, aldatu ondoren. Baina errealitate sozialak familia-modu berri hau gaur egungo gizartearen presentean dagoela adierazten du, eta familien babes ekonomiko eta sozialerako eskubide konstituzionala Kode Zibilarren 39.1 artikulua aitortu du ezkontza-familiak edo familia ezkongabeak bereizi gabe; beraz, bikote egonkorrek eratutako familiak jada ez dira «espezialitate bat» Familia eta Herentziaren araubide orokorrean.

Baina Nafarroako 6/2000 Foru Legearen edukia ia guztiz hustu da Konstituzio Auzitegiak apirilaren 23ko 94/2013 epaian adierazitako konstituzio-kontrakotasun partzialaren deklarazioaren ondoren; izan ere, Foru Legearen 12 artikuluetatik 8ri eragin die epai horrek. Hori dela eta, egitatezko bikoteen araudiari dagokionez, Nafarroako Zuzenbide Zibila gainerako ia autonomia-erkidego guztiakin alderatuta, hala Zuzenbide Pribatua dutenekin nola ez dutenekin, egoera oso desberdinean utzi du.

Haren ezaugarriak laburki azaldu beharko balira, bikote egonkorrei buruzko legediaren testuinguruan, hauek lirateke: arau berritzailea, polemikoa, Konstituzioaren kontrakoa.

Esan izan da Nafarroako araua progresista zela aurrekoetatik aldentzen zelako oinarritzko bi puntutan: bizikidetzaren soilik urte batekoa izatea, «ezkontdakoen antzeko afektibitate-harremanean», Kataluniako eta Aragoiko legeek eskatzen dituzten bi urteen aldean; bigarrenik, nolabaiteko «iraultza» zelako homosexualen kolektiboari aitortutako eskubideetan, izan ere adopzioari dagokionez, alde batera uzten baita beste bi legeek adoptatzaileei eskatzen dieten heterosexualitatea; gero, bi lege horiek aldatu egin ziren puntu horretan.

Polemikoa, zeren inpugnatzeko epea amaitu baino egun batzuk lehenago helegin ziren haren agindu guztiak konstituzio-kontrakotasunaren 5297-2000 zenbakidun errekurtsoren bidez. Helegite hori Alderdi Popularreko 83 diputatuk aurkeztu zuten 2000ko urriaren 6an, *Unión del Pueblo Navarro* alderdiko talde parlamentarioko hiru kideren ekimenez.

Konstituzioaren kontrakoa, bi arrazoiengatik: alde batetik, Konstituzio Auzitegiko 94/2013 epaiak neurri handi batean errekurtsio hori onartu egin duelako, eta, bestetik, Nafarroako Legearen 2.3 artikuluari Konstituzioaren kontrakoa zela zioen Nafarroako Justizia Auzitegi Nagusiak planteatutako autoak, 2002ko abenduaren 30ekoak, Espainiako Konstituzioko 149.1.8 *in fine* artikuluan aipatzen den lege-gatazkak konpontzeko arauetan estatuaren eskumen esklusiboa ustez urratzeagatik.

Konstituzio Auzitegiak 5297-2000 errekurtsioari erantzun zion apirilaren 23ko 94/2013 epaiaren bidez, eta horko xedapenetan partzialki deusez deklaratu zituen Foru Legeko hamabi artikuluetatik zortzi. Horien artean dago 2.3 artikulua, bikoteko kideetako batek Nafarroako auzotasun zibila duenean legea aplikatu daitekeela adierazten duena.

Aurreko guztiari gehitu behar zaio arauaren edukiak akats tekniko handiak zituela, eta horiek *de facto* zailtasun batzuk sortu zituztela Nafarroako epaitegiek aplikatzean. Horrela, bereziki, Nafarroako auzotasun zibila zuen pertsona hil eta gero, bizirik gelditzen zen kideari (ezaugarri hori ez zuena eta, gainera, Zuzenbideko lurraldean bizi zena –Nafarroako Auzitegi Nagusiaren 2002ko

abenduaren 30eko epaia–) aplikatu beharreko legea zehazteari zegokionez, edo aurreko ezkontza bateko seme-alaben eskubideen inguruan –zeinak Nafarroako Foru Berriaren 272 Legean arautuak dauden– aplikatu beharreko legea aukeratzeari zegokionez, ezkontza-familiako seme-alabak ez direnean (Nafarroako Auzitegi Nagusiaren irailaren 18ko 12/2013 epaia, eta irailaren 9ko 11/2014 epaia, azken hori boto partikularrarekin).

Ondorengo ataletan erregulazioaren gaur egungo (konstituzio-kontrakotasunaren deklarazioaren ondorengo) bertsioaren oinarriko alderdiak azalduko ditugu.

II. ERATZEA ETA EGIAZTATZEA

Bikote egonkorra eratzea arautzen duten arau zibilak ez datoz bat lege autonomiko guztietan, nahiz eta garrantzi praktikoa izan dagokion lurralde autonomikoko araudiaren arabera balio osoz eraturako bikoteei estatuko legediak aitortzen dizkien beste eskubide subjektibo batzuetarako (errentamendukoak, lanekoak, etab.). Horrek gatazkak sortu ditu, bereziki, Madrilgo eta Valenziako legeetako zenbait familia-eskubideri buruzko araei dagokienez.

Harremana eratzeari dagokionez, Nafarroako Foru Legeak gaur egungo bertsioan zenbait betekizun subjektibo, objektibo eta formal mantentzen ditu.

Betekizun subjektiboak ez dira aldatu 94/2013 epaiaren ondoren. Eskatzen da adin nagusikoa izatea edo emantzipatuta egotea; ezkontuta ez egotea ezta aurrez beste bikote-harreman egonkor bati lotuta egotea ere; bizikideek ez izatea zuzeneko ahaidetasunik, inolako mugarik gabe, edo zehar-ahaidetasunean bigarren mailakorik.

Betekizun objektiboak dagokienez, Konstituzio Auzitegiaren 94/2013 epaiak funtsezko aldaketak ezarri ditu, eta konstituzio-kontrakotasunaren errekurtsoko inpuñazio-arrazoiak batzuk jasotzen dira. Horretarako, FLaren 2.2 artikulua jatorrizko bertsioan agertzen ziren zenbait esaldi partzialki kenduta, epaiak ezarri du bizikideek beren berariazko borondatez deklaratu behar dutela FLaren aurreikuspenen mende egon nahi dutela, eta kendu egin ditu aipamen hauek: eratze «automatikoa» edo elkarrekin ezkontuta baleude bezala urtebetez bizitzea edo bien seme-alabak izatea, deklarazio formalarekiko era alternatiboan agertzen zirenak aginduaren jatorrizko bertsioan. Gainera, bikote egonkorra eratzeko borondate hori Zuzenbidean onartutako «edozein proba-baliabideren bidez egiaztatze aukera mantentzen da» (FLaren 3. art.).

Harremana balio osoz era dadin bikoteko kideek borondate-adierazpena egin beharri buruzko eskakizunak, ordea, zalantzazko erantzuna duten zenbait galdera praktikoa sortzen ditu. Horietako lehena da zehaztea nola eragiten dien

borondate-adierazpena egin ez duten epai aurreko bikote egonkorrei, ordura arte ez baitzen beharrezkoa. Galdera horrentzako erantzuna ebazpenaren denbora-irismenari buruzko aipamenetan bilatu behar da, Epaiaren 14. Zuzenbidezko Oinarrian (ZO) adierazten direnak. Halere, testu horretan «egoera administratibo irmoen» atzeraeginik eza aipatzen da –adierazpen horrek gehiago egiten die erreferentzia Nafarroako funtzionario publikoen estatutuari buruzko eskubideei–, zeinak Epaiaren 13. ZOan Konstituzio Auzitegiak aipatzen dituen; baina ez dio erantzuten planteatutako galderari.

Zalantzak oraingoz aholkatzen du hasierako bertsioan FLa indarrean egon den ia 13 urteetan izatez eraturako bikoteei gomendatzea deklaratu dezatela beren borondatea Zuzenbidean onartutako edozein proba-baliabiderek, kautelaz, eta ahal dela fede-emailea izan dadila, esaterako, notario aurreko eskritura publiko batean adierazpen bat egitea, edo baita bizilekuari dagokion bikote egonkorren udal-erregistroan deklaratu eta inskribatu ere; nahiz eta, lehen adierazi den bezala, legeak ez dituen baztertzen Zuzenbidean onartutako bestelako proba-baliabideak (esaterako, dokumentu pribatua).

Berez, ohikoa da bikote egonkor nafarren artean beren egoera inskribatu Nafarroan horretarako sortutako erregistro administratiboetan, aurrez borondate-adierazpen bat eginda dagokion eskaeran, zeren formalitate hori eskatzen dute estatuko zenbait arauk zenbait gizarte- eta tributuko eskubidetarako (bereziki, alarguntza-pentsiorako).

Alarguntza-pentsioei dagokienez, denboraldi luze baten ondoren, non onuradun izateko, kasua balitz, «alargun» izatea zorrozki erakustea eskatzen zen (ez ziren alargunak hildako langilearekin ezkondu ez zeudenak), estatuko legegileak bikote egonkorreko araubideko bizikideei ere aitortu zien eskubide hori. Horrela jaso zen GSLOTBaren 174. artikularen hirugarren atalari (urriaren 30eko 8/2015 Legegintzako Errege Dekretuak emandako gaur egungo bertsioan, 221. art.), baina zenbait eskakizun espezifiko osagarri gehituta: heriotza-egunaren aurreko 5 urteetan etenik gabe ezkon-bizitza eduki izana, eta autonomia-erkidego edo udalen bateko erregistro espezifikoaren batean inskribatuta egotea, edo bikotea eratu dela egiaztatzen duen dokumentu publikoren bat izatea, gutxienez 2 urte lehenagotik. Eskakizun horiek justifikatuta daude Gizarte Segurantzako pentsioak estaltzen dituzten funtsak publikoak direlako eta iruzurra borrokatu behar delako, baina kritikatu egin dira balio osoz eraturako bikote egonkorrei muga handiak ezartzen dizkietelako; muga horiek egiazki jaitzarazi dute onura hori jasotzen kopurua.

Tributu-ondoreei dagokienez, abenduaren 28ko 39/2013 FLak xedapen gehigarri bat erantsi dio Tributuei buruzko Foru Lege Orokorrari, bikote egonkorrek ezkontideekin parekatzeko, konstituzio-jurisprudentziarekin bat eginez; hori garatzeko, otsailaren 19ko 73/2014 Foru Aginduak Nafarroako Foru Ko-

munitateko Bikote Egonkorren Erregistro Fiskalaren edukia eta funtzionamendua sortu eta arautzen du. Erregistro horren helburu nagusia da jasota uztea legedi zibilaren arabera eraturako bikote egonkorrek beren borondatez eta berriaz nahi dutela ezkontideekin parekatzea arlo fiskalean, eta, kasu horretan, ondoreak izango ditu ondarearen gaineko, oinordetzen eta dohaintzen gaineko, ondare-eskualdaketen eta egintza juridiko dokumentatuen gaineko, eta sozietateen gaineko zergetan. Pertsona Fisikoi Ezarritako Zergari (PFEZ) dagokionez, Aginduak dio, errenta-aitorpena batera egiteko, dagokien araudiaren arabera balio osoz eraturako bikote egonkorrei Erregistro horretan inskribatuta egotea eskatuko zaiela.

Baldin eta bikote egonkorreko kideetako bat Nafarroako Administrazio Publikoen zerbitzuan funtzionarioa bada, indarrean dirauen FLaren 13. Artikuluak, haien estatutu-araubidera igortzen du. Gaur egungo bertsioan, hau da, aurreko batzuk indargabetzen dituen bertsioan, martxoaren 5eko 10/2003 Foru Legearen eskubide pasiboari buruzko 69. artikulua dio bikote egonkorretako kideek alargun izaera izango dutela legeak bizi den bikotekideari aitortutako alarguntza-pentsioaren ondoretarako, eta bizi den artekoa izango dela, eta ez du aipatzen alargun izaera egiaztatzeke betekizun berezirik.

Konstituzio Auzitegiaren epaiak ez die eragin Foru Legean gai hauek lantzen dituzten artikuluei; izan ere, legegile nafarrak ondoren aldatu ditu, bere legegintza-eskumenen barnean.

III. HARREMANA DESEGITEA

FLaren 4. artikulua arautzen du, eta agindu hori indarrean dago, horren azkeneko atala izan ezik. Atal hori bikotea desegitean elkarri emandako boteak balio gabetzeari buruzkoa zen.

Bikotea desegiteko arrazoiak hauek dira: heriotza edo heriotza-deklaratua; kideetako bat ezkontzea; kideek hala erabakitzea; kideetako batek bere kabuz hala erabakitzea; urtebete baino gehiago ematea elkarrekin bizi gabe; kideek alde aurretik eskritura publikoan hitzartutako kasuak.

Atal horretan, maiz aztertu ditu jurisprudentziak kideetako batek bakarrik erabakitako hausturaren edo adostasunik gabeko hausturaren ondorengo ondoreak, elkarbizitzan zehar bikoteko kideek lortutako ondasunen likidazioari dagokionez. Halaber, gatazkatsua izan da bien seme-alaben zaintza eta bisita-eskubidearen araubidea bikote-harremana desegin ostean.

Gurasoen bizikidetzaren hausten denean seme-alaben zaintzari buruzko kasu hori jasotzen zuen 6/2000 FLaren 10. artikulua erabat deuseztatu zuen martxoaren 17ko 3/2011 FLaren xedapen indargabetzaileak, printzipioz bikote ezkon-

duei eta bikote ezkongabeei aplikatzen zaiena. FL horren hirugarren artikulua epaileari ematen dio adingabeko seme-alaben zaintza-modalitatearen inguruan, indibiduala edo partekatua, erabakitzeko ahalmena, zehazten diren lege-irizpideak kontuan izanda. Zaintza partekatua izatea erabakitzen bada, arauak dio Epaileak ezarriko duela guraso bakoitza seme-alabekin bizitzeko araubidea; eta zaintza indibiduala erabakitzen bada, bisita-araubide bat ezarriko du. Erregulazio horrek laudorioak jaso ditu Kode Zibilean jasotakoaren aldean, bere garaian eskatzen zen «Fiskaltzaren aldeko txostena» betekizuna deuseztatzeagatik, eta erabaki judizialari zabaltasun handiagoa emateagatik; halere, batzuek adierazi dute zaintza partekaturako ez litzatekeela inolako baimenik eskatu behar, seme-alaben harremanetik ezin bereizizkoa baita. Bi muturren artean, berriz, «gurasotasun-plan» bat aurreikusten duten legeak daude. Plan horrek zaintza partekatuan gurasoen eginkizunak zehazten zituen, baina mekanismo hori, zeina lege-proposamenean ezarri zen, Nafarroako 3/2011 Foru Legearen behin betiko testutik kendu zen Parlamentutik pasatzean. Halere, erregulazio hau behin-behinekora da nolobait; izan ere, Nafarroako Familia Zuzenbidearen erreforma osoaren proiektu bat, aurreikuspenak jasoko dituen, aurkezteko agindua jasotzen du azken xedapenetan. Horrek, azken batean, irekita uzten ditu zaintza partekatuaren aplikazio praktikoari buruzko zalantza dezente. Oraingoz, aplikazio hori erabaki judizialaren esku utzi da, familia-bitartekarien laguntza kontuan harturik. Eginkizun hori, ordea, Ahaide Nagusien esku utz zezaketen.

IV. BIKOTE HARREMANAREN EDUKIA: 6/2000 FORU LEGEAK NAFARROAKO BIKOTE EGONKORREI AITORTZEN DIZKIEN FAMILIA- ETA OINORDETZA-ESKUBIDEAK

6/2000 FLak balio osoz eraturako Nafarroako bikote egonkorrei familia eta oinordetzako eskubideak aitortzen dizkie. Familia-eskubideak dira a) adingabekoak elkarrekin adoptatzeko eskubidea, baita b) bizikidetzak (*rectius*, gastu komunetarako ekarpeneko erregimenak) irauten duen bitartean bikoteei aitortutako eskubideak ere; eta c) elkarbizitza amaitzen bada, aldian-aldian prestazioak eta konpentsazioa jasotzeko eskubidea, bidegabeko aberastea dela eta. Eskubide horiei eskaintzen zaizkie arauko 5etik 8ra bitarteko artikulua; oinordetza-eskubideak 11. artikuluan daude jasotak.

1. Adingabekoen adopzioa

FLa izan zen, heterosexualitatearen betekizunik gabe, balio osoz eraturako bikote egonkorrei, bikotekideek batera, adingabekoak adopta zitzaketela aitortu zien Espainiako lehenengo araua. Halere, adierazi behar da Kataluniako

eta Aragoiko arauak Nafarroako FLa promulgatu ondoren aldatu zirela, beren xedapenen artean hori sartzeko, eta, bestalde, familia ezkongabeei buruzko ondorengo zenbait legeak, EAEko legeak adibidez, gauza bera jaso zutela.

6/2000 FLaren 8. artikulua, promulgatu zenetik horrela ezartzen zuena, ez da deuseztatu, zeren testua mantendu egin da konstituzio-kontrakotasun partzialaren deklarazioaren ondoren. Halere, 5297-2000 errekurtsioan adierazten diren kritika zorrotzak jaso ditu. Horietatik gutxi batzuk azalduko ditugu hemen:

«Bikote egonkorreko kideak ezkontza bidez batutako ezkontideen eskubideen barruan sartu eta horietan subrogatzeari buruzko 9. eta 10. artikuluek, Foru Zuzenbide Zibilaren Konpilazioari buruzko 62 Legeari beste erregulazio bat emanez, Foru Hobekuntzaren 2. artikulua urratzen dute Espainiako Konstituzioaren 149.1.1, 149.1.18, 32 eta 39. artikuluei dagokienez, idatzi honen 4. zenbakian adierazitako baldintzetan. Bertan daude inpugnatutako aginduei aplikatu dakizkiekeen kontsiderazio orokorrak».¹

Era berean, errekurtsioaren 4. zenbakian honako hau adierazten da: bikote homosexualen adopzioak

«urratu egin dezake Konstituzioaren 39.2 artikulua, zeren adingabekoaren interesak ezkontide homosexualak adoptatzeko duten eskubidearen gainetik egon beharko luke, familia-eredu hori eredu heterosexualetik, ezkontdua edo ezkongabea, aldentzen den heinean, non, *ordena biologiko naturalaren* arabera, seme-alabek aita bat eta ama bat behar dituzten, edo aita bat edo ama bat, baina ez bi aita edo bi ama».²

Nafarroako epaitegiek eta Konstituzio Auzitegiak ez dituzte kontuan izan errekurtsogileen ohar horiek. Horrela, kontuan izan da ernalketa lagunduaren bidez jaitako bi biki adoptatzeko asmoa, ama biologikoaren kide lesbianak planteatua, uste baita adingabekoaren interesa behar beste babestuta zegoela egokitasun-adierazpenaren (interesdunek aurkeztu zuten ziurtagiri hori) aurreko kontrol administratiboaren bidez; beraz, amen balorazio pertsonala egokitzen jo zen bi adingabekoen garapen psikologiko eta sozialerako. (Iruñeko Lehen Auzialdiko 3. epaitegiko 2004ko urtarrilaren 22ko autoa, [AC 2004\164]. Auto horren doktrina errepikatu egin zen beste kasu batean organo bereko urtarrilaren 26ko 33/2005 Autoaren bidez, [AC 2005\18]).

Bestalde, Konstituzio Auzitegiaren 94/2013 epaiak (12. ZO) baztertu egiten du konstituzio-kontrakotasunaren errekurtsioan (4. zenbakia) alegatutako arrazoia, hainbat kontsiderazio kontuan izanda. Horietatik garrantzitsuenak da

¹ Konstituzio kontrakotasun 5297-2000 errekurtsioaren 7.B/ atala.

² Konstituzio-kontrakotasunaren 5297-2000 errekurtsioaren 4. atala.

kontuan izan behar dela errekurtsogileek salatutako Espainiako Konstituzioaren 39.2 artikulua usteko lesioa gertatuko litzatekeela «legediak ez balu bermatuko, adopzioaren prozeduran, helburu nagusi gisa adingabekoaren interesa zaintzea». Konstituzio-kontrakotasunaren errekurtsua sinatu dutenen aurka, Konstituzio Auzitegiak gogoratzen du, gainera, adingabekoen babesgabetasun-arriskua eta, hortaz, Espainiako Konstituzioaren 39.2 artikulua lesioa behar beste zaintzen dituela adingabekoak adoptatzeko prozedura orokorrek eskatzen duten kontrol administratibo eta judizialaren sistema bikoitzak. Azpimarratu behar da, gainera, kasu honetan garrantzi erabakigarria izan zuela administrazio autonomikoko diziplinarteko taldeek zehaztu zuten adoptatzeko egokitasun-kontrola gainditu izanak, baita geroago aldeko auto judiziala lortu izanak ere.

2. Bizikidetzaren arautzea (*rectius*: harremanak irauten duen bitartean gastu komunetarako ekarpena egiteko erregimena)

Jatorrizko erregulazioaren arabera, bikoteak bazuen aukera bere borondatez arautzeko, dokumentu publiko edo pribatuaren bidez, zer araubide juridiko aplikatu harremanak irauten zuen aldian; beraz, FLak ezarritakoak soilik lotesten zituen hitzarmenik ez zegoenean. Erregulazio horrek, batez ere, ondare-eskubideei eragiten zien eta, nolabait, bestelako familia-eginkizunei, zeinak Konstituzio Auzitegiaren epaiak deuseztatu dituen.

Arauan jasotako gutxieneko aurreikuspenak jatorrizko bertsioaren 5. artikulutik 7. artikulura bitarteko artikuluetan daude jasota, eta horietatik, oroz gain, eskubide horien izaera «ukaezina» ezabatu da; hori FLaren 5.1 artikulua amaierako tartekian jasota zegoen. Era berean, artikulua bereko 2. atala kendu da. Bertan, debekatu egiten zen bikote-harremana edozein epe edo baldintzaren mende eratzea; horrela, aurrerantzean muga horien mende era daiteke.

Gastu komunetarako ekarpenaren araubideari (egiazki, araubide ekonomikoari) dagokionez, 5. artikulua pasarte ezabatu egin da, bizikide bakoitzari ezartzen baitzion eginkizun hori, «bakoitzaren diru-sarreraren arabera». Halaber, ezabatu egin da ekarpenak joko direla etxeko lanak edo beste kidearen lanbiderako edo enpresarako laguntza pertsonal edo profesionala ematea horren truke inolako ordainik edo behar adinako ordainik jaso gabe; edo «norberaren jardueratik edo ondasunetatik eratorritako baliabideak» (6/2000 FLaren 5.3 art.).

Hori ezabatzeak esan nahi du onartu egiten dela 5297-2000 konstituzio-kontrakotasunaren errekurtsoko 5. zenbakia. Bertan, horretarako nabarmenki eskatu zen Konstituzioaren 10. artikulua adierazitako printzipioa, alegia, nortasuna era askean garatzeko printzipioa: «Esan daiteke, beraz, Foru Legeak ezartzen duena *nolabaiteko ezkontza-lotura nahitaezko bat* dela legean aitortutako ondore eta ondorioekin, ezkontzatik eratortzen diren antzekoekin...».

Eta aurrerago, testu horretan baieztatzen da foru-legea ez dela mugatzen interesdunen onarpen askea arautzera, baizik eta lotura askea «araututako lotura bihurtzen» duela, «arau inperatibo eta utziezinen mende dagoena»; beraz, «inpugnatutako legearen mugek eta inposizioek *nortasuna era askean garatzeko eskubidea urratzen dute (EK 10.1 artikulua)*, baita intimitate pertsonal eta familiarerako eskubidea ere (EB 18. art.)» eta, halaber, EBren 32. artikulutik eratoritzen den «ez ezkontzeko eskubidea» urratzen dute (argudio harrigarria da; izan ere, inork ez du ezkontzeko betebeharra). Hortaz, –errekurtoaren arrazoi hau amaitzeko– «foru-legea, oro har, debekuz eta norbanakoaren askatasuna mugatzen duten arauz josia dago, eta interesdunen erabaki aske eta baterakoaren irrelebantzia-printzipioan oinarritzen da, baita horren ondoreen derrigortasunean ere».

Inpugnazio-idatziko alegatu horiek, zati batean, Konstituzio Auzitegiak landuko ditu bere epaiko 9. ZOan; halere, Espainiako Konstituzioaren 10.1 artikulua urratzeari dagokionez soilik, eta ez 18. artikuluari dagokionez. Konstituzio Auzitegiak baieztatzen du eztabaidatutako erregulazioak «*eredu inperatibo* bati erantzuten diola oinarrian, izatezko loturen ezaugarriekin bat egiten duen xedapen-araubidetik oso urrun dagoena, baita Espainiako Konstituzioaren 10.1 artikuluan jasotzen den nortasuna era askean garatzeko eskakizunetatik ere». Halere, halaber, testuan deklaritzen da ondorio horrek ez duela derrigorrean ekartzen lege osoaren konstituzio-kontrakotasunaren deklarazioa, zeren eskubide publikoei buruzko bestelako ondoreak mantendu behar dira, horiek onurak ekartzen baitizkio bikoteko kide bati edo biei, eta bat datoz konstituzio-printzipio horrekin.

Ondorioz, indarrean deklaritzen da soilik epaiaren ondoren 5. artikuluko lehenengo atalaren zati bat. Bertan ezartzen da interesdunek arautu ahal izango dituztela bizikidetzatik eratorritako harreman pertsonalak eta ondarezkoak, dokumentu publiko edo pribatu baten bidez, dagozkien eskubideak eta betebeharrak adierazita; halaber, bikotea desegiten denerako hitzartzen dituzten konpentsazio ekonomikoak ere arautuko dituzte. Aldiz, deuseztatu egin dira epaiaren aurretik aginduaren 2. eta 3. ataletan agertzen ziren gastu komunei buruzko aipamenak.

Konstituzio Auzitegiaren ebazpenak zalantza asko uzten ditu ebazpena indarrean jarri aurretik eraturako bikote egonkorren egoerari buruz. Ebazpen hori indarrean jarri zen 2013ko maiatzaren 23ko BOEn argitaratuta, 123. zk., (Konstituzio Auzitegiaren gehigarriaren 83. or.). Gainera, ondoren eraturako bikoteen kasuan, gaur egun maiz egiten den galdera praktikoa da ea bikotearen araubide ekonomikoa hitzartzeko aukera dagoen bikote egonkorren udal-erregistroko arduradunaren aurrean borondatezko deklarazioa egin eta bertan inskribatu ostean; edo, halaber, funtzionarioak hitzarmena sinatu egin behar duen; edo, azken finean, horrek zer eraginkortasun eta irismen duen.

3. Konpentsazioak, harremana hausten bada: aldian aldiko pentsioa eta desorekatiko konpentsazioa

Jatorrizko bertsioan, FLak 5.4 eta 5.5 eta 6. artikuluetan ezartzen zuen bizikidetzaren amaitutakoan bikoteko kideetako edozeinek besteari erreklama ziezaiokeela *aldian aldiko mantenu-pentsioa*, kasu hauetako batean: elkarrekin bizitzearen ondorioz, eskatzaileak diru-sarrerak lortzeko zeukan gaitasuna gutxitu bazen; elkarrekin izandako seme-alabak zaindu beharrendaren ondorioz lan-jarduerarik ezin bazuen egin edo horretarako oztopo larriak bazituen. Gainera, hitzarmenik ez bazegoen, behar beste ordaindu gabeko etxeko lan edo lan profesionalaren kasuan, konpentsazio ekonomiko bat erreklamatu ahal izango litzateke, betiere egoera hori dela eta beste bizikidea bidegabeki aberastu bazen.

Eskubide horiek legegileak zenbait iraupen-eperen eta suntsitze-eperen mende ezarri zituen, eta horiek legearen 6. artikuluan deskribatuta daude. Horiek ere kendu egin dira konstituzio-kontrakotasunaren deklarazioaren eraginez.

Azkenik, 7. artikulua, deuseztatua izan baino lehen, hirugarrenetikiko ondare-erantzukizun solidarioa ezartzen zuen, etxea eta elkarrekin izandako seme-alabak mantentzeko behar diren gastuei erantzuteko hartutako betebeharrangatik.

Eskubide horiek kendu egin dira, 5297-2000 errekurtsoko 7.B ataleko alegazioen ondorioz. Horiek adierazten dute Konstituzio Auzitegiaren Lege Organikoaren 39.1 artikulua eta Espainiako Konstituzioaren 149.1.8 eta 10.1 artikulua urratzen direla, «araubide ekonomiko ezkontzarekiko paralelo bat era ukaezinean ezartzeagatik, bi aldeentzat erabat eskuragarria», baita «Kode Zibilean araututako ezkontza zibilaren aldean diskriminazio-araubide bat osatzen duten pentsioak *ex novo* sortzen direlako», besteak beste.

Konstituzio Auzitegiak ebatzi zuen baieztapen horiek jaso egin behar direla, Konstituzioaren 10. artikuluko xedapenak urratzen dituen eredu inperatibo bat ezartzen delako (Epaia 9. ZOa), eta, xedapenei dagokienez, 5. artikulua (2tik 5era arteko atalak) deuseztat jotzen du, baita Foru Legearen 6. eta 7. artikulua ere.

Epaia «eskubide subjektiboaren» oinarriko nozioa ahazten du, erlazio juridikoaren alderdi aktiboa dena eta ahalmen batzuek osatua dagoena, printzipioz uko egin ahal zaienak, nahiz eta legegileak ukaezintzat bihurtu dituzkeen, baina ezin da aldarrikatu inperatiboak edo xedatzaileak direnik, kalifikatzaile horiek soilik betebeharrak juridikoari dagozkio, hori baita «betebeharrak juridikoko» txanponaren beste aldea.

4. Oinordetza-eskubideak

FLaren 11. artikulua erabat deuseztatu du Konstituzio Auzitegiak. Jatorrizko bertsioan, agindu honek Nafarroako Foru Berriaren (NFB) zenbait aldaketa ezarri zituen oinordetzen alorrean, bikote egonkorrei ezkontideek dituzten antzeko oinordetza-eskubideak aitortzeko helburuarekin. Horrela, fideltasun-gozamenerako eskubidea aitortzen da (NFBaren 253 Legearen aldaketa), lege-oinordetzan ezkontideen posizioa izateko eskubidea aitortzen da (NFBaren 304.5 Legearen aldaketa), eta debekatu egiten zaie bikote egonkorrei kontulari-banatzaille izatea (NFBaren 341 Legearen aldaketa).

Helburu orokor haren aldean, legegileak NFBan aitortutako oinordetza-eskubide ugari alde batera utzi zituen; hori dela eta, pentsa zitekeen, alde batetik, nahi gabe egindako ez-egiteak zirela, baina, bestetik, beharbada soilik haietako batzuekiko gutxieneko parekatze bat aplikatu nahi izan zela. Praktikan, legearen «omisioetako» (nahita edo nahi gabe) bat izan zen, dudarik gabe, aurreko ezkontzako seme-alaben oinordetza-eskubideei buruzko NFBaren 272 Legea; izan ere, erabaki judizial esanguratsu batzuk eragin zituen ezkontzakoak ez diren seme-alabei aplikatu zekiekeelako, lehen adierazi dugun bezala. Fideltasun-gozamenaren atribuzioaren barnean, teorikoki behintzat, zalantza hau sortu zen, alegia, instituzioaren erregimena osatzen duten arauak ere aplikatu ahalko ote zitzaizkien, eta horiek izango lirateke NFBak ere jasotzen dituen baztertzeko, gabetzeko eta iraungitzeko arrazoiak, inbentario-betebeharra, etab. Gainera, legeak ez du ezer esaten gai hauen inguruan: bigarrenez ezkondukoaren erre-serba, ondasun-lehengoratzeta dohaintza-hartzailea aurrez hiltzen den kasuan, ondasun tronkaletan ondorengoa izateko eskubidea, etab. Interpretazio teleologiko edo finalista batek, ziur asko, baiezko erantzuna emango liguke; aldiz, tradizio historikoari jarraitzen dion batek, agian, ukatu egingo luke Foru Legeko arau absenteen hedadura. Baina banaka ezin direnez adierazi 6/2000 FLko hainbat oinordetza-instituzio, agerikoa dirudi egokia izango zela bikote egonkorrek NFBaren oinordetzaren araubide orokorrean integratzea.

Orain planteatzen den gai nagusia da ea Nafarroako Zuzenbidearen mendeko bikote egonkorrek oinordetza-eskubide batzuk badituzten ala ez. Zalantza sortzen da, zeren Konstituzio Auzitegiaren 94/2013 epaiak ez du deklaritzen eskubide horiek kendu egin behar direnik, baizik eta soilik ez direla derrigorean ezarri beharrekoak legearen bidez. Are gehiago –13. ZOan adierazten den bezala– Nafarroan testamentua egiteko askatasun-printzipioa badago. Hori dela eta, horrela nahi dutenek herentzian eskubideak esleitu ditzakete, edo ez, bikote-kidearen alde. Halere, testamentua egiteko askatasunak, halaber, muga handiak ditu; esaterako, alargunari aitortzen zaion fideltasun-gozamenerako eskubide eskuzabala, agian hark halakorik behar ez badu ere. Kontsiderazio horiek kon-

tuan izan gabe, Konstituzio Auzitegiak bere epaian pasarte horretan hau adierazten du:

«Harreman egonkor bat eratzen bada, bikotekideen erabateko askatasunean oinarrিতua, haiek beren borondatez erabaki badute beren bizikidetzaharremana ez egotea *ex lege* erregulazioaren edo ezkontzaren mende, ez da arrazoizkoa izatezko egoera hori oinordetza-araubide inperatibo baten mende egotea, bikoteko kideek zehazki hori onartu nahiz ez».

Eta epaiak hau eransten du:

«Are gutxiago Nafarroako Foru Zuzenbide zibilaren Konpilazioak *bikotekideen oinordetza bideratzeko* erregulazio zabala eskaintzen duela kontuan harturik, 149 Legean adierazitako erabiltze-askatasunetik, *mortis causa* dohaintzek eskaintzen dizkieten aukeretatik (165etik 171ra bitarteko legeak) eta II. liburuko IV. tituluan araututako oinordetza-hitzarmenetatik hasita, ermandadeko testamenturaino, 199. legeak eta ondorengoek aipatua».

«Inperatibo» gisa kalifikatzen dituen oinordetza-eskubideei buruzko Konstituzio Auzitegiaren 94/2013 epaiko 13. ZOko gaia ebazteko modu horrek erantzun gabe uzten ditu bi galdera zehatz: epai hau indarrean jarri aurretik eraturako bikoteek oinordetza-eskubideak mantentzen al dituzte, baldin eta heriotza dela eta ez badituzte egin borondatezko xedapenak beren bikoteen alde? Galdera horri erantzun dakioke epaiak ez duela jasotzen; beraz, egoera horretan daudenei gomendatzekoa da duten oinordetza-araubidearen arabera (estatukoa edo erkidegokoa, nafarra edo beste konpilazio zahar batetik sortutakoa...) testamentua edo xedapen-ekintza baliokide bat egin dezatela, eta bertan deklaratu dezatela beren borondatea, zeren bertsio berrian legeak kendu egin die oinordetza-eskubideak automatikoki aitortzeko agindua Nafarroako araubidearen mendeko bikote egonkorrei.

Bigarren galdera zailxeagoa da, eta lotuta dago bikote egonkorrek egiaztatzeke betekizunen alaketarekin. Ulertzen bada Nafarroako erregistro administratiboetan inskribatzeko soilik erroldatuta egon behar dela (foru-lurraldean bizilekua izatetik eratoritzen dena), eta gutxienez bikotekideetako batek Nafarroako auzotasun zibila izateari buruzko aipamena (hori izateko kausak Kode Zibileko 14. artikuluan jasoak daudenak dira, eta ez Nafarroan erroldatuta egotea ezta bizilekua bertan izatea ere) kendu egin denez Foru Legearen 2.3 artikulua deuseztatu delako, printzipioz badirudi posible dela Nafarroako auzotasun zibila ez duten kideek osatutako bikote egonkorrek inskribatzea; baina ez dirudi bideragarria denik defendatzea pertsona horiek NFBko oinordetza-arau batzuen mende egon daitezkeela, arau horiek era saihestezinean eskatzen baitute baldintza zibil hori, eta ez «auzotasun administratiboa» soilik.

Baina, funtsean, azken hori legegile autonomikoak eta baita estatukoak ere sortu dituzten galderetako beste bat besterik ez da, ez baita ezarri gatazka

-araubide egoki bat erantzuna emateko beren artean desberdinak diren eskubide zibil bereziak edo foru-eskubideak eta estatuko araudian jasotako eskubide orokorra aldi berean izateak sortutako zalantza ugariei, Kode Zibileko 16. artikuluan jasotako xedapenak dauden arren.

V. BIBLIOGRAFIA

- BANACLOCHE PÉREZ-ROLDÁN, J., Tributación de las herencias en las uniones de hecho, *Impuestos: Revista de doctrina, legislación y jurisprudencia*, 13/1 (1997), 977-983. or.
- BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, R., Sentencia del TC de 23 de abril de 2013. Inconstitucionalidad parcial de la Ley Foral 6/2000, de 3 de julio, para la igualdad jurídica de las parejas estables, *Cuadernos Civitas de jurisprudencia civil*, 94 (2014), 189-224. or.
- DE VERDA Y BEAMONTE, J. R., La situación patrimonial de las uniones de hecho. Lledó Yagüe, F. eta López Azcona, M. A. (koord.), *Los regímenes económicos matrimoniales, la situación patrimonial de las uniones de hecho*, 2011, 139-166. or.
- EGUSQUIZA BALMASEDA, M-A., Cambio de rumbo legislativo de las parejas estables, *Aranzadi civil-mercantil, Revista doctrinal*, 2/5 (septiembre, 2013), 75-115. or.
- GOÑI URRIZA, N., La Ley Navarra para la igualdad jurídica de las parejas estables, *Mundialización y familia*, 2001, 375-385. or.
- GONZÁLEZ BEILFUSS, C., Recurso de inconstitucionalidad contra la Ley Foral 6/2000, del Parlamento de Navarra, para la igualdad jurídica de las parejas estables, *Revista española de derecho internacional*, 52/2 (2000), 690-69. or.
- HERRÁN ORTIZ, A. I., Uniones de hecho y Registros Administrativos de uniones de hecho. Nieto Alonso, A. eta Lledó Yagüe, F. (koord.), *El matrimonio, situaciones análogas a la convivencia, medidas y efectos comunes a los procedimientos de nulidad, separación y divorcio y el registro civil*, 2011, 137-162. or.
- JIMENO ARANGUREN, R., La inscripción de las parejas estables españolas: la necesidad de un registro único en cada Comunidad Autónoma, *Revista Boliviana de Derecho*, 22 (2016), 64-79. or.
- MESA MARRERO, C., *Uniones de hecho*. Ed. Aranzadi, 2006, 3. arg.
-*Las uniones de hecho: análisis de las relaciones económicas y sus efectos*. Thomson Reuters-Aranzadi, 2006, 3. arg.

- MIR DE LA FUENTE, T., Las parejas estables y el impuesto sobre sucesiones y donaciones, *RJIB. Revista jurídica de les Illes Balears*, 1 (2003), 199-208. or.
- NANCLARES VALLE, J., Las parejas estables tras la inconstitucionalidad parcial de la Ley Foral 6/2000, de 3 de julio: el retorno de la unión de hecho, *Revista crítica de derecho inmobiliario*, 750 (2015), 1859-1914. or.
- OLIVAN DEL CACHO, J., Problemas de constitucionalidad de la Ley aragonesa de Parejas Estables no Casadas, *Revista jurídica de Castilla-La Mancha*, 29 (2000), 118-152. or.
- RIVAS VALLEJO, M.P./VILLAGRASA ALCAIDE, C., La protección de la familia y de las uniones de hecho, *Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración*, 57 (2005), 505-526. or.
- SABATER BAYLE, E., Parejas estables: tres etapas para una regulación. Lasarte Álvarez, C.; Donado Vara, A.; Moretón Sanz, M. F. eta Yáñez Vivero, F., (koord.) *Perspectivas del derecho de familia en el siglo XXI: XIII Congreso Internacional de Derecho de Familia*, 2004.
- Las parejas estables en la doctrina del Tribunal Constitucional. González Porras, J. M. eta Méndez González, F. P. (koord.), *Libro homenaje al profesor Manuel Albaladejo García*, 2, 2004, 4477-4494. or.
- Ley Foral 6/2000, de 3 de junio, para la igualdad de las parejas estables, en el Derecho de Navarra: problemas planteados, *Anales de Derecho: Colección Huarte de San Juan*, 5 (2004), 193-216. or.
- La comunidad de bienes tácita: una alternativa para resolver las crisis de las parejas estables. Yáñez Vivero, F., Donado Vara, A. eta Moretón Sanz, M. F. (koord.), Lasarte Álvarez, C. (zuz.), *Familia, matrimonio y divorcio en los albores del Siglo XXI (Jornadas Internacionales sobre las reformas de Derecho de familia. Ponencias y comunicaciones. Madrid, 27, 28 y 29 junio 2005)*, 2006, 371-380. or.
- Familias matrimoniales y no matrimoniales en el derecho aplicable en Navarra. Oliver Sola, M. C. eta Zoco Zabala, C. (koord.), *Temas actuales de derecho*, 2007, 383-408. or.
- El derecho a la indemnización por muerte de las parejas estables en los accidentes de circulación, *Revista chilena de derecho privado*, 10 (2008), 39-65. or.
- Autonomía de la voluntad y parejas estables. Algunas reflexiones sobre la reciente doctrina constitucional, *La Ley Derecho de Familia: Revista jurídica sobre familia y menores*, 5 (2015), 24-35. or.
- Los derechos sucesorios de las parejas estables en la reciente doctrina del tribunal constitucional, *Actualidad jurídica iberoamericana*, 3 (2015), 543-554. or.

- SÁNCHEZ EZNARRIAGA ZARRALUQUI, *et alt.*, Las uniones de hecho en el derecho español. *Las uniones de hecho: una aproximación plural*, 1999, 75-96. or.
- SOLÉ RESINA, J., La regulación de las parejas estables del Código Civil de Cataluña a la luz de la STC 93/2013. *Estudios jurídicos en homenaje al profesor Manuel García Amigo / Ana Isabel Berrocal Lanzarot, Teresa Asunción Jiménez París, Carmen Callejo Rodríguez (koord.); Manuel Cuadrado Iglesias (zuz.), María de los Desamparados Núñez Boluda (zuz.)*, 2, 2015, 1899-1926. or.
- SOUTO GALVÁN, E., Registro de uniones de hecho en la comunidad de Madrid. Martinell, J. M., eta Areces Piñol, M. T. (koord.), *Uniones de hecho: XI Jornades Jurídiques*, 1997, 429-4. or.
- TORRES Lana, J.A., Parejas estables y sucesión mortis causa. *El patrimonio sucesorio: reflexiones para un debate reformista / Oscar Monje Balmaseda; (koord.), Francisco Lledó Yagüe (koord.), María Pilar Ferrer Vanrell (zuz.), José Angel Torres Lana (zuz.)*, Vol. 1, 2014, 55-80. or.
- VALLADARES RASCON, E., Uniones de hecho en España. *Derecho de familia y libertad de conciencia en los países de la Unión Europea y el derecho comparado: actas del IX Congreso Internacional de Derecho Eclesiástico del Estado* [San Sebastián, 1 al 3 de junio del año 2000], 2001, 17-46. or.
- VILLAGRASA ALCAIDE, C., Las parejas estables. Villagrasa, C. (koord.), *Derecho de familia: procesos matrimoniales, convenio regulador, ejecución de sentencias, recursos, régimen tributario, familia y extranjería, parejas estables y otras vinculaciones personales y patrimoniales*, 2011, 583-614. or.
- WEINSTEN WEINSTEIN, G. eta MARTINIC GALETOVIC, M. D., Concubinatio y Uniones de hecho, *Anuario. Universidad Antofagasta. Facultad de Ciencias Jurídicas*, 2 (1996), 193-220. or.